

บทที่ 1

บทนำ

ความ เป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การที่ประเทศชาติจะพัฒนาก้าวหน้าไปด้วยดีทั้งในค่านิยมและเศรษฐกิจนั้น จำเป็นต้องอาศัยการพัฒนาทางด้านกำลังคน (Manpower) เสียก่อน เพราะหากว่ากำลังคนของประเทศไม่ได้รับการพัฒนาไปแล้ว การจะพัฒนาอื่น ๆ ให้เป็นผลสำเร็จคงเป็นไปได้ยาก การพัฒนากำลังคนที่สำคัญยิ่งก็คือ การให้การศึกษายุ่งยาก และเป็นพื้นฐาน เพราะการศึกษานั้นเป็นการสร้างรากฐานเกี่ยวกับการพัฒนาในทุก ๆ ด้าน ดังนั้น ผู้ที่รับผิดชอบโดยตรงในเรื่องของการศึกษาก็คือ ครู เพราะครูเป็นผู้ที่ให้การอบรม สั่งสอน ชี้แนะแนวทาง แก่ผู้นั้นให้มีความรู้ความสามารถในการที่จะพัฒนาตนเอง เพื่อการดำรงชีวิต การประกอบอาชีพ ตลอดจนการพัฒนาประเทศชาติ ครูเป็นผู้มีหน้าที่ในการปลูกฝังคุณลักษณะในเรื่องของคุณธรรมต่าง ๆ ให้เกิดขึ้นในตัวเด็ก เช่น การเป็นผู้นำ ผู้ตามที่ดี มีความคิดริเริ่ม รู้จักหน้าที่ และความรับผิดชอบต่อเสียสละเพื่อส่วนรวม ตลอดจนสามารถทำตนให้เป็นผู้มีสุขภาพสมบูรณ์ทั้งทางร่างกาย และจิตใจ ดังนั้น การพัฒนากำลังคนจะไถ่ลหรือไ่ม่ มากน้อยแค่ไหน ก็ขึ้นอยู่กับปริมาณและคุณภาพของครูที่สถาบันฝ่ายผลิตได้ทำการผลิตออกไปสู่ส่วนต่าง ๆ ของประเทศในแต่ละปี การผลิตครูนั้นทำไถ่กาย แต่การผลิตครูที่ดีมีคุณภาพนั้นทำไถ่ยาก ดังนั้น ผู้ที่จะออกไปเป็นครูนั้นก็จะต้องผ่านการศึกษารอบรุมมาก่อนทั้งในภาคทฤษฎีและปฏิบัติ ในภาคทฤษฎีนั้นจะให้ความรู้ในเรื่องวิชาการทั่วไป วิชาครู และวิชาเฉพาะส่วนภาคปฏิบัตินั้น ให้ผู้ที่จะออกไปเป็นครูต้องนำเอาวิชาความรู้ต่าง ๆ ไปทำการสอนจริงในโรงเรียน เป็นการเรียนรู้ในเชิงปฏิบัติการ เป็นครู หรือทำหน้าที่ของครูโดย

ครบถ้วน ซึ่งที่ถือปฏิบัติกันอยู่ก็คือ "การฝึกสอน" หรือเรียกอีกชื่อหนึ่งว่า "ประสบการณ์วิชาชีพ"

การฝึกสอน หรือประสบการณ์วิชาชีพ เป็นกิจกรรมหนึ่งซึ่งจัดขึ้นเพื่อเตรียมบุคคลที่จะไปประกอบอาชีพครู เป็นประสบการณ์ตรงที่จะได้รับจากการฝึกสอน เป็นการฝึกทำหน้าที่เหมือนครูประจำการทุกอย่าง โดยนำเอาวิชาการและทฤษฎีทางการศึกษาไปปรับใช้ให้เหมาะสมกับสภาพการณ์นั้น ๆ และเป็นการฝึกทักษะต่าง ๆ ภายใต้การนิเทศของอาจารย์นิเทศก์ ซึ่งจะเป็นผู้คอยควบคุมดูแลให้คำแนะนำในคำต่าง ๆ เพื่อให้โปรแกรมการฝึกสอนดำเนินไปได้อย่างราบรื่น ทั้งนี้ เพื่อเป็นการปลูกฝังทัศนคติที่ดีในวิชาชีพครูแก่นิสิตที่ออกไปทำการฝึกสอน มีความรักในวิชาชีพและมีความปรารถนาที่จะเป็นครูที่ดี เนื่องจากประสบความสำเร็จในการฝึกสอน และเกิดความประทับใจ ทำให้มีความรักในวิชาชีพ เมื่อออกไปปฏิบัติงานจริง ก็มีโอกาสรประสบการณ์สำเร็จได้มาก ทั้งนี้ เพราะมีความรักในวิชาชีพเป็นทุนอยู่แล้ว การฝึกสอน หรือการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ จึง เป็นกิจกรรมที่เป็นหัวใจของการฝึกหัดครูมาโดยตลอด ยากที่จะจัดกิจกรรมอื่นทดแทนได้

อ่ำไพ สุจริตกุล กล่าวว่

การฝึกประสบการณ์วิชาชีพ ซึ่งแต่เดิมเรียกว่า การฝึกสอน และฝึกงานนี้ เป็นกิจกรรมสำคัญของผูเรียนวิชาชีพ การฝึกปฏิบัติเป็นครู ฎาไม่ใ้เขาฝึกสอน ทดลองทำงาน หรือชอมสอนมาก่อน ก็ยากที่จะคาดหวังว่า เมื่อเขาออกไปปฏิบัติ งาน เขาจะเป็นครูที่สามารถ มีบุคลิกดี สอนเก่ง แก้ปัญหาไ้ฉับไวหรือไม่ เพียงใด คั้งนั้น ถึงแมใ้ในปัจจุบันจะมีความก้าวหน้าทางนวัตกรรมการ หรือเทคโนโลยีทางการศึกษา มีเครื่องมื่อ สื่อการสอน และอุปกรณ์ต่าง ๆ มากมายเพียงใด คณะครุศาสตร์ก็ยังเห็นว่า ไม่อาจใ้แทนการฝึกสอนและฝึกงานของนิสิตได้โดยสิ้นเชิง ¹

¹ คณะครุศาสตร์, ปัญหาการฝึกประสบการณ์วิชาชีพของนิสิตคณะครุศาสตร์
ปีการศึกษา 2520. (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2522) หน้าค่านำ

ดังนั้น การฝึกสอนหรือการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ จึงเป็นการเรียนรู้โดยการปฏิบัติ หรือโดยการกระทำตามโอกาสและสภาพการณ์ที่เป็นจริงของการประกอบอาชีพ

จากหนังสือประสบการณ์วิชาชีพไต่ถลาว่า

ประสบการณ์วิชาชีพเป็นวิชาภาคปฏิบัติในสนาม เพื่อเปิดโอกาสให้นิสิตไต่ทำงาน โดยตรง ภายใต้สภาพการณ์ที่เหมือนกับตำแหน่งที่นิสิตจะได้รับการบรรจุเข้าทำงาน หลังจากที่นิสิตสำเร็จการศึกษาแล้ว รวมทั้งเปิดโอกาสให้นิสิตไต่สังคคคคค โดยตรงกับบุคคลที่ประสบความสำเร็จในหน้าที่การงาน ซึ่งนิสิตกำลังเตรียมตัวเข้าสู่อาชีพนั้น¹

ถ้าหากจะวิเคราะห์ถึงจุดมุ่งหมายของการจัดประสบการณ์วิชาชีพไม่ว่าจะของสถาบันผลิตครูใด ๆ ก็ตาม จะมีจุดมุ่งหมายที่มีลักษณะเดียวกัน คือ มุ่งทำการฝึกที่ตัวผู้เรียน หรือผู้ที่ออกไปประกอบวิชาชีพครู โดยเน้นในเรื่องของการสอนอย่างมีประสิทธิภาพเป็นสิ่งสำคัญ นอกจากนี้ยังมีจุดมุ่งหมายที่จะให้ผู้เรียน หรือนิสิตฝึกสอนได้สัมผัสกับชีวิตจริงในสิ่งแวดล้อมของสังคมภายในโรงเรียน ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของนักเรียน และผู้เกี่ยวข้องทุกคนในโรงเรียน นับตั้งแต่แก่นักการภารโรง ไปจนถึงผู้บริหาร หลักการปฏิบัติงาน ระเบียบวินัยของครู การจัดและบริหารโรงเรียน นอกจากนี้ยังเป็นการเผยแพร่เกียรติคุณ และชื่อเสียงของสถาบันและตัวนิสิตฝึกสอนเองด้วย

เกี่ยวกับจุดมุ่งหมาย หนังสือประสบการณ์วิชาชีพ ไต่ถลาว่า

ถ้าจะกล่าวไว้ละเอียดลงไปถึงข้อปลีกย่อยอันเป็นความมุ่งหมายเฉพาะแล้ว ก็คือ เพื่อเปิดโอกาสให้นิสิตฝึกสอน :-

1. ไต่ประสบการณ์โดยตรงเกี่ยวกับนักเรียน

¹ คณะครุศาสตร์, ประสบการณ์วิชาชีพ. หน้า 3.

2. ได้ศึกษาการรู้จักและการบริหารโรงเรียนอย่างใกล้ชิด
3. ได้เห็นปัญหาที่แท้จริงของโรงเรียน และคิดค้นหาวิธีแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าเป็นราย ๆ ไป
4. ได้ทดลองปฏิบัติตามทฤษฎีที่ได้เรียนมา และรู้จักยืดหยุ่นบ้าง โดยอาศัยปัญหาที่เกิดขึ้น และความจริงที่เกี่ยวกับนักเรียนเป็นรากฐาน
5. ปรับตัวให้เข้ากับสังคมในฐานะที่เป็นครู
6. ส่งเสริมความสัมพันธ์อันดีระหว่างนิสิตฝึกสอน นักเรียน ครู อาจารย์ และเจ้าหน้าที่อื่น ๆ ในสถาบันฝึกสอน
7. แยกแยะ เกียรติคุณ และชื่อเสียงของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และของนิสิตเอง โดยยึดมั่นในการทำความดี ในงานการปฏิบัติงาน และการปรับตัวให้เข้ากับครู อาจารย์ และเจ้าหน้าที่อื่น ๆ ในโรงเรียน
8. ดำเนินงานภายใต้ระเบียบข้าราชการครู และการนิเทศของทางสถาบันฝึกสอน และทางคณะครุศาสตร์
9. ส่งเสริมความเจริญงอกงามทางส่วนบุคคลของตัวเอง (Personal growth) เพราะในการช่วยใหญ่อื่นเจริญเติบโตนั้นนิสิตมีโอกาสช่วยตนเองได้อย่างมาก
10. แสดงความเป็นผู้นำในชั้นที่ฝึกสอน โดยการทำหน้าที่เป็นครูของนักเรียน และขณะเดียวกันได้แสดงความเป็นผู้ร่วมงานที่ดี โดยช่วยเหลือเพื่อนนิสิต และอาจารย์ช่วยฝึกสอน ทำหน้าที่สอนนักเรียน
11. ได้ศึกษาความเข้มแข็งและความอ่อนแอในเรื่องบุคลิกภาพของตนเอง และเพื่อนนิสิตด้วยกัน โดยความสัมพันธ์กับนักเรียนที่ฝึกสอน
12. ได้ฝึกตัวเองให้ปฏิบัติงานอย่างสม่ำเสมอ โดยมีการเตรียมงานและรู้จักแบ่งเวลาทำงานให้เหมาะสม¹

¹ คณะครุศาสตร์, ประสบการณ์วิชาชีพ. หน้า 7 - 8

จรูญทัศน์ พุกกะมาน ไก่กล่าวไว้ว่า

การฝึกสอนจะได้รับผลดีหรือไม่นั้น ต้องขึ้นอยู่กับความร่วมมือในการะกิจต่าง ๆ ความมุ่งหมายเบื้องต้นนั้น เพื่อต้องการ จัดประสบการณ์สำหรับการ เป็นครูในอนาคตที่ทำให้เขามีความสามารถและรอบรู้ในวิชาชีพทั้งในด้านการสอน และการประเมินผลนักเรียนทั้งชายและหญิงในชั้นเรียน ถ้าสิ่งเหล่านี้เขาได้มีประสบการณ์ในขณะที่ทำการฝึกสอน ก็จะทำให้เขาสามารถเผชิญกับปัญหาต่าง ๆ ได้ และสามารถทำงานประจำวันได้เช่นเดียวกับที่ครูประจำชั้นเผชิญอยู่ คาดว่า ในระหว่างเวลา 12 สัปดาห์ นี้ดีคงมีประสบการณ์โดยตรงในกิจกรรมทั้งหมดของครูในโรงเรียน ระบบของโรงเรียน ตลอดจนชุมชน ¹

เวอร์นัน ฮิกส์ แฟรงก์ เอช. แบลคกิงตัน (Wm. Vernon Hicks Frank H. Blackington) ไก่กล่าวไว้ว่า

การฝึกสอนมีจุดมุ่งหมายสองประการด้วยกัน ประการแรกคือ การรู้จักความไม่เหมาะสมต่าง ๆ ออกไป และอีกประการหนึ่ง คือ การในรู้จักใจความ พิธีพิจารณาในการฝึกปฏิบัติหน้าที่ ตลอดจนทัศนคติของการ เป็นครู ²

¹ Charoontasana Bukhamana, Handbook for Student Teaching. (Thai-American Audiovisual service, 1965), P. 16.

² Wm. Vernon Hicks Frank H. Blackington III, Introduction to Education. (Columbus, Ohio: Charles E. Merrill Book, Inc., 1965), P. 172.

อดัมส์ และดิกกี (Adams and Dickey) ได้ให้ความเห็นว่า

หน้าที่ของโปรแกรมการฝึกสอนที่แท้จริงก็คือ การให้โอกาสที่คัดเลือกและชี้แนะแนวทางให้นักศึกษาคู เพื่อพัฒนาการวิเคราะห์ และการปรับปรุงตนเองในขณะที่เป็นทั้งครูและนักศึกษา เพื่อให้มีความเข้มแข็งเช่นเดียวกับครูประจำการ และเพื่อให้เห็นว่า วิธีการที่จะทำอะไรให้เกิดประโยชน์ใดนั้น ต้องขึ้นอยู่กับตัวของนักศึกษาเองควย¹

จากข้อความที่กล่าวมาแล้ว สรุปได้ว่า การฝึกสอนเป็นประสบการณ์ตรงที่สำคัญที่สุดของการฝึกหัดครู ก่อนที่จะออกไปปฏิบัติงานในหน้าที่ครูในอนาคต เป็นประสบการณ์ที่ผู้ฝึกเองได้รับในทุก ๆ ด้าน เป็นการเปิดโอกาสให้นำเอาหลักการหรือทฤษฎีต่าง ๆ ไปใช้ในสภาพการณ์ที่เป็นจริง ตลอดจนได้มีโอกาสทำงานร่วมกับบุคคลอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับงานในอาชีพก่อนที่จะได้ออกไปปฏิบัติงานจริงในโอกาสต่อไป นับเป็นกิจกรรมรวมยอดที่ประสบการณ์อย่างมากมายแก่นิสิต ยากที่จะหาหรือจัดกิจกรรมอื่นใดแทนการฝึกสอนได้เลย ดังนั้น สถาบันผลิตครูต่าง ๆ จึงมีโครงการส่งนิสิตออกไปทำการฝึกสอนในโรงเรียนต่าง ๆ รวมทั้งสถาบันผลิตครูสอนวิชาพลศึกษาควย

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ได้ส่งนิสิตออกฝึกสอนมาแล้วหลายรุ่น ทั้งในต่างจังหวัดและในกรุงเทพมหานคร ได้ประสบกับปัญหาต่าง ๆ ทั้งที่มองเห็นและมองไม่เห็น ทั้งที่แก้ไขได้ แก้ไขไม่ได้ และไม่แก้ไข ทั้งนี้ เพราะขาดการรวบรวมข้อมูล ขาดการวิเคราะห์แหล่งหรือที่มาของปัญหา ดังนั้น ในฐานะที่ผู้วิจัยเป็นผู้หนึ่งที่มีหน้าที่รับผิดชอบในการผลิตบัณฑิตสาขาวิชาพลศึกษาของคณะศึกษาศาสตร์

¹ Harold P. Adams and Frank G. Dickey, Basic Principles of Student Teaching. (New York: American Book Co., 1956), P.6

และเป็นประธานคณะกรรมการฝึกสอนของภาควิชาพลศึกษา ซึ่งมีความรับผิดชอบโดยตรงในเรื่องของการฝึกสอนของนิสิต จึงมีความปรารถนาที่จะทำการ ศึกษา วิจัยเกี่ยวกับปัญหาการสอนของนิสิตฝึกสอนสาขาวิชาพลศึกษา เพื่อจ้กไ้รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาต่าง ๆ ไว้เป็นแนวทางในการแก้ไขปรับปรุงโปรแกรมการฝึกสอนของนิสิตในสาขาวิชาพลศึกษาต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัญหาการสอนของนิสิตฝึกสอนสาขาวิชาพลศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
2. เพื่อสำรวจหาข้อเท็จจริงที่เป็นอุปสรรคในการฝึกสอนของนิสิตฝึกสอน
3. เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของอาจารย์นิเทศก์, อาจารย์พี่เลี้ยง และนิสิตฝึกสอน เกี่ยวกับปัญหาในการฝึกสอนของนิสิตฝึกสอน
4. เพื่อหาข้อเสนอแนะสำหรับปรับปรุงการจัดการฝึกสอนของนิสิตสาขาวิชาพลศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้จะทำการศึกษาความคิดเห็นของบุคคล 3 ฝ่าย คือ

1. อาจารย์นิเทศก์ที่ทำกรนิเทศการฝึกสอนวิชาพลศึกษาในโรงเรียนฝึกสอนที่นิสิตฝึกสอนวิชาพลศึกษาทำการสอนอยู่
2. อาจารย์พี่เลี้ยงของโรงเรียนที่นิสิตไปทำการฝึกสอน
3. นิสิตฝึกสอนวิชาพลศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ปีการศึกษา 2523

ความไม่สมบูรณ์ของการวิจัย

เนื่องจากได้รับแบบสอบถามกลับคืนมาไม่พร้อมกันแม้จะเป็นส่วนน้อย แต่อาจทำให้ปัญหาที่นักศึกษาประสบรวมทั้งการแก้ปัญหาที่มีผลต่อการตอบแบบสอบถามอาจทำให้ผลการวิจัยไม่สมบูรณ์เท่าที่ควร

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1. ทำให้ไ้ทราบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับปัญหาต่าง ๆ ในการฝึกสอนวิชาพลศึกษา
2. เป็นประโยชน์ต่ออาจารย์นิเทศก์ และอาจารย์พี่เลี้ยง ที่จะนำผลการวิจัยไปเป็นแนวทางในการปรับปรุงแก้ไขหลักการ และวิธีการปฏิบัติงานด้านนี้
3. เป็นประโยชน์ต่อโรงเรียนที่ไปฝึกสอน ซึ่งจะได้นำใจถึงวัตถุประสงค์ ลักษณะงาน วิธีการ ตลอดจนปัญหาต่าง ๆ ที่โรงเรียนประสบอยู่ เพื่อจะได้แก้ไขต่อไป
4. เป็นประโยชน์ต่อนิสิตฝึกสอนวิชาพลศึกษารุ่นต่อไปที่จะใช้เป็นแนวทางในการเตรียมและปรับปรุงตัวเอง ทั้งในด้านวิชาการและบุคลิกภาพ เพื่อให้การฝึกสอนมีประสิทธิภาพดียิ่งขึ้น

คำจำกัดความ

การฝึกสอน หมายถึง การที่นิสิตออกไปทำการสอนตามโรงเรียนต่าง ๆ ภายใต้งานนิเทศของอาจารย์นิเทศก์การฝึกสอนร่วมกับอาจารย์พี่เลี้ยง

โรงเรียนฝึกสอน หมายถึง โรงเรียนที่คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัย
เกษตรศาสตร์ ใ้ค้ส่งนิสิตไปฝึกสอน มีจำนวน 11 แห่ง ดังนี้

1. โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย
2. โรงเรียนสุรศักดิ์มนตรี
3. โรงเรียนทอวัง
4. โรงเรียนศรีบุญยานนท์
5. โรงเรียนสารวิทยา
6. โรงเรียนวัดเขมาภิรตาราม
7. โรงเรียนสามเสนวิทยาลัย
8. โรงเรียนกลาโหมอุทิศ
9. โรงเรียนไทยนิยมสงเคราะห์
10. โรงเรียนวัดปากน้ำ
11. โรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

อาจารย์เทศก์ หมายถึง อาจารย์ของคณะศึกษาศาสตร์ ที่ได้รับแต่งตั้ง
ให้ทำหน้าที่รับผิดชอบในการฝึกสอนของนิสิต และสังเกตการสอนของนิสิตเป็นประจำ
ตลอดระยะเวลาที่นิสิตทำการฝึกสอนอยู่ เพื่อช่วยแก้ไขสิ่งบกพร่อง เกี่ยวกับการสอน
รวมทั้งปัญหาต่าง ๆ ควบ

อาจารย์พี่เลี้ยง หมายถึง ครู อาจารย์ ในสถาบันต่าง ๆ ที่นิสิตทำการ
ฝึกสอนอยู่ ซึ่งผู้บริหารมอบหมายให้เป็นผู้ดูแล ขณะที่นิสิตไปปฏิบัติงานการฝึกสอนอยู่
ในสถาบันนั้น

นิสิตฝึกสอน หมายถึง นิสิตฐานะปีที่ 4 ของภาควิชาพลศึกษา
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ที่ออกฝึกสอน ในปีการศึกษา 2523